

research tools aimed at finding out the causes of the identified problems for their further elimination and development of alternative educational policy of the higher education institution; corrective - to clarify the tasks; identification of negative reasons that affect the level of assimilation of the content of education and the quality of education; prognostic - in connection with the substantiation of the processes of future development of the educational process and the expected consequences; information support - creation of a single computer network and data bank of the educational system to create a mechanism for the transfer of necessary information flows (statistical, analytical) and other documents (legal and instructional) between the organizational levels of quality management and educational institutions; human resources management function - to ensure the successful implementation of educational policy, in particular in terms of evaluation and public administration of education quality; motivational and stimulating - for the readiness of each individual to work further to improve their own training; self-actualizing - contributes to the development of skills to set goals, organize activities, perform, monitor and analyze and evaluate work and is aimed at the result of a quality educational process.

Key words: *monitoring, quality of education, functions, quality of higher education, the most expedient functions for monitoring the quality of education in a higher education institution.*

УДК 378

Роман Чепок

Херсонський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID 0000-0002-9063-3244

DOI

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ, ЯК ПЕРШОЧЕРГОВА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА МЕТА В РОБОТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито особливості розвитку творчих здібностей, як першочергової психолого-педагогічної мети в роботі викладача закладу професійної освіти. Розкрито сутність та особливості організації науково-методичних основ розвитку творчих здібностей з учнями закладів професійної освіти та їх педагогічному обґрунтуванні з врахуванням психолого-педагогічних аспектів технічної творчості учнів. Висвітлено стан проблем сучасних педагогів, вчителів, керівників гуртків, що надало можливості обґрунтувати необхідність даного дослідження. Представлено стадії проходження творчої діяльності учнів. Доведено, що під час організації навчально-виховного процесу в закладах професійної освіти необхідно враховувати психологічно-фізіологічні, педагогічні особливості учнів для оптимального вибору форм і методів активізації пізнавальної діяльності учнів.

Ключові слова: *творчі здібності, психологічні процеси, художньо-конструкторська діяльність, навчально-виховний процес.*

Постановка проблеми. Однією з головних задач сучасних закладів професійної освіти є розвиток в учнів творчої ініціативи і самостійності, конструкторських і раціоналізаторських навичок, почуття прекрасного. В зв'язку з цим підвищується роль технічної та художньої творчості в формуванні особистості.

Позакласна робота з технічної та декоративно-прикладної творчості разом з навчальними заняттями з різних дисциплін програми закладів професійної допомагає учням отримати глибокі та міцні знання в галузі технічних та економічних наук, цінні практичні вміння і навички, виховує працелюбність, культуру праці, уміння працювати в колективі.

Творчість – проблема, над рішенням якої з давніх-давен наполегливо працювали вчені і суспільство. Від того, чи вирішується ця проблема, залежить теперішнє і майбутнє суспільства.

На різних етапах розвитку пропонувалися різні підходи для рішення цієї проблеми. Але в центрі уваги завжди залишалося питання про створення умов, які дають можливість розвитку творчих здібностей особистості. Кожна людина має задатки, які необхідно розвивати. Розвиток суспільства залежить від розвитку кожної особистості в ньому.

Аналіз актуальних досліджень. На сучасному етапі виховання всебічно розвинутої людини, розкриття індивідуальних здібностей кожного учня закладу професійної освіти – важлива педагогічна задача. Принцип індивідуальності складає одну з головних аксіом педагогіки майже з моменту її народження. Він так чи інакше був присутній в працях всіх без винятку педагогів минулого. В.О. Сухомлинський підніс його до рівня головної мети виховного процесу. Він підкреслив, що мета виховного процесу – формування всебічно розвинутої особистості, а ширше – виховання індивідуальності, яка повністю реалізує всі задатки. В реалізації цього принципу активну роль відіграють добровільні творчі об'єднання учнів (гуртки, наукові товариства, тощо).

Українські учені, спеціалісти розглядають діяльність технічних гуртків, як діяльність майбутніх художників-конструкторів в галузі проектування масової промислової продукції і створення на цій основі предметного середовища. Час ставить дедалі вищі вимоги до естетичного змісту умов праці і побуту. Художня доцільність, естетизація промислово-технічної продукції – важливе завдання вітчизняних учених, інженерів, виробників. У центрі уваги гуртків технічного моделювання, які спрямовані на створення зручних і гарних виробів, завжди є людина з її суспільними й індивідуальними потребами, утилітарними і духовними запитами.

При побудові і розвитку нової незалежної держави особливо необхідно проявляти турботу про майбутнє молодого покоління. Тому заклади професійної освіти повинні не тільки давати учням певні вміння, але й готувати їх до життя в нових економічних умовах. Де на передній план будуть виходити вміння творчо вирішувати всі виробничі та життєві

проблеми. За останні роки в закладах професійної освіти змінилося відношення до формування творчого підходу учнів до праці.

У процесі участі учнів у конструюванні та розробці технологічного процесу виготовлення виробів відбувається формування і розвиток їх конструкторсько-технологічних знань та відповідних практичних умінь. І якщо конструкторсько-технологічна підготовка учнів у таких умовах може бути достатньо високою, то знання і практичні вміння в галузі художнього, естетичного, творчого конструювання є недостатніми.

Так, працюючи і виготовляючи ті чи інші вироби, учні рідше приділяють увагу їх естетичній привабливості, зручності використання, економічної доцільності. Не виконується при цьому три основних критерії, які є вирішальними для процесу розробки будь-якого виробу: корисності, зручності, краси. Таким чином, розвиток творчих здібностей учнів гальмується відсутністю в учнів естетичного смаку, поняття прекрасного, економічного та технічного мислення, художньо-конструкторських здібностей.

В умовах соціально-економічної перебудови, яка зараз проходить в країні, ці питання набувають особливої значимості в вихованні підростаючого покоління. Сьогодні необхідний активний пошук по їх реалізації в нових умовах. Ці міркування і обумовили актуальність вибору теми наукової роботи.

Теоретичним питанням, що стосуються проблем розробки методичних основ розвитку творчих здібностей, займалися такі вчені як В.А. Моляко, Г.В. Кудрявцев, І.П. Волков, О.Н. Кордик, Ю.С. Столяров, В.В. Колотилів, В.Г. Гета та інші.

Мета статті полягає в розробці методичних рекомендацій по організації науково-методичних основ розвитку творчих здібностей з учнями закладів професійної освіти та їх педагогічному обґрунтуванні з врахуванням психолого-педагогічних аспектів технічної творчості учнів.

Для рішення вказаних задач роботи були використані наступні **методи дослідження**: вивчення та аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури з обраної теми; вивчення досвіду роботи викладачів закладів професійної освіти; анкетування учнів.

Виклад основного матеріалу. Серед різних видів діяльності учнів в закладах професійної освіти головним являється навчання. В тезі навчання художньо-конструкторської діяльності формуються знання, уміння навички, розвиваються відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, уявлення і тим самим складаються внутрішні умови для подальшої навчальної діяльності. Успішність останньої залежить від поставленої мети та мотивів, а також від потреб нахилів, почуттів, від засобів, за допомогою яких вона здійснюється.

Для того, щоб праця учнів сприяла не тільки формуванню художньо-конструкторських знань, умінь та навичок, а й стала виховною, вона повинна бути не тільки ефективною, нести моральне задоволення, а ще й викликати естетичні відчуття, розвивати творчі здібності, бути привабливою. Для цього, насамперед, слід створювати оптимальні умови праці, боротися з негативним впливом навчального устаткування на організм учнів, створювати сприятливий мікроклімат у майстернях, кабінетах і лабораторіях.

Умови праці – поняття, що пов'язує різні виробничо-технічні і соціально-економічні чинники з віковими особливостями учнів. До умов праці учнів належать режим роботи і тривалість занять, технічна оснащеність, санітарно-гігієнічний стан навчального середовища, психофізіологічні чинники, взаємовідносини учнів у процесі праці, рівень освітленості, оформлення інтер'єра, дотримання чистоти в навчальних приміщеннях.

Слід розрізняти методичні, санітарно-гігієнічні та ергономічні умови праці. Методичні умови праці визначаються чинниками, пов'язаними з принципами і методами професійного навчання, вивченням і раціоналізацією трудових прийомів, а також застосуванням знань при виконанні практичних завдань. На практиці це означає що там, де викладач має належну теоретичну і методичну підготовку, вміє раціонально організувати діяльність учнів, створюються сприятливі умови для формування в учнів якісних знань, практичних умінь і навичок, досягається висока продуктивність праці.

Психофізіологічні умови праці визначаються чинниками, пов'язаними з пам'яттю учнів, їх увагою, емоційною галуззю і мисленням, фізичними зусиллями (м'язове навантаження), статичним навантаженням (робочі пози) і динамічною роботою.

Цей перелік чинників слід доповнити монотонністю роботи (зміст і тривалість виконуваних операцій), темпом роботи (кількість рухів рук, ніг, голови, тулубу за одиницю часу), режимом праці і відпочинку.

Ергономічні умови праці учнів визначаються сукупністю навчально-виробничих, антропометричних, психофізіологічних та естетичних чинників. Вимоги до ергономічних умов праці на заняттях зумовлюють раціональне і зручне для учнів планування робочих місць, їх технічну оснащеність.

Розглянемо детально ці умови. Засвоєння знань починається зі сприйняття, на основі якого формується уявлення. Чи будуть уявлення адекватними явищам, що сприймаються учнями, і предметам, залежить від якості сприйняття, його широти, повноти і глибини. Учні набувають знання, спостерігаючи за предметами і явищами, слухаючи пояснення

викладачів і відповіді товаришів, виконуючи різні вправи, читаючи книжки та журнали, проглядаючи інтернет джерела. Але такі складні дії, як сприйняття і осмислення знань, можуть бути успішними тільки при відповідній підготовці та при відповідних умовах, тобто при створенні необхідних внутрішніх і зовнішніх умов.

Свідоме засвоєння знань, умінь та навичок в будь-якій діяльності – складний процес, який припускає наявність факторів, збуджуючих і формуючих готовність до дії, засобів і способів взаємодії суб'єкту і об'єкту, а також систематичний контроль і оцінку проміжних і кінцевих результатів.

Весь процес навчальної дії умовно можна поділити на два взаємопов'язані етапи: підготовчий (спонукані) і виконавчий (виконавчі і оцінюючі ланки).

На підготовчому етапі учні відчувають вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. До них відносяться різного роду повідомлення і завдання викладача, обстановка, в якій повинні проходити навчальні дії, стан учня (бадьорий він, працездатний чи стомлений); наявність опорних знань, умінь та навичок, життєвий досвід і т.д. (Пономарьов, 1976).

Дуже важливо враховувати індивідуально-психологічні особливості кожного учня: сукупність природних задатків до концентрованої і стійкої уваги, активної розумової діяльності, творчої уваги і комплексу набутих якостей; позитивне і негативне ставлення до навчання, установка на нього, рівень сформованості навичок і умінь, технологія запам'ятовування, заучування і відтворення, деякі вольові якості, уміння долати навчальні труднощі, загальна ерудиція учня (Психологія творчості, 2016).

Без урахування особливостей розвитку психіки учнів неможливо вірно співвідносити між собою мету, мотиви і засоби досягнення мети. Особливої уваги вимагають до себе мотиви діяльності. Адже власне вони визначають інтерес до роботи, виникнення проблемної ситуації і прагнення до досягнення мети.

Важливу роль на даному етапі відіграють і такі психологічні процеси, як відображення явищ дійсності, сприйняття, пам'ять, мислення, уявлення, увага, а також емоційно-вольові якості – воля, потреби, бажання, нахили, інтереси. Все це – відображення внутрішніх особливостей особистості, через які переломлюються зовнішні педагогічні діяння. Від внутрішніх умов залежить здатність учня зрозуміти мету, оцінити зміст майбутньої дії і тим самим випробувати потребу діяти.

Процес навчання в цілому, і особливо сприйняття і осмислення знань, складний для учнів. Визначається він специфікою знань і тими умовами, в яких засвоєння протікає.

Ефективність формування художньо-конструкторських знань, умінь та навичок та розвиток творчих здібностей особистості в більшості залежить від уміння педагогів організувати творчу діяльність учнів. Однією із головних педагогічних вимог до учнівської творчої діяльності являється врахування особливостей учнів, які обумовлюють їх психологічні особливості.

До мотивів, які сприяють ефективному залученню учнів до розвитку творчих здібностей: 1) особистий розвиток під час творчої діяльності; 2) дія разом з іншими та для інших; 3) пізнання нового, невідомого.

Для успішної роботи здійснення художньо-конструкторської діяльності необхідно визначити матеріально-технічну базу. Приміщення для занять повинно відповідати всім вимогам безпеки праці, виробничої санітарії, а інвентар-ергономічним і естетичним уявленням.

Таким чином, при створенні певних умов для навчання відбувається ефективна навчальна діяльність учнів.

В системі технічної творчості учнів закладів професійної освіти можна виділити певне коло об'єктів психологічного вивчення. Це проблеми сутності творчої діяльності, її специфіки і особливостей прояву, проблеми творчого процесу його структури, особливостей проходження проблеми творчої особливості, особливості її формування, прояв у неї творчих здібностей, продукти творчої діяльності, активізації і стимуляції творчої діяльності.

Відповіді на ці питання можна знайти в працях видатних психологів і педагогів (Міщиха, 2007; Основи психології, 2012; Психологія творчості, 2010). Досліджуючи проблеми розвитку творчості учнів закладів професійної освіти, більшість вчених відмічають перш за все, результат діяльності учнів, його суспільну, соціальну значимість. Винахідництво, раціоналізаторство дають безпосередньо практичну користь. Але у вихованні особливості, здібної до технічної творчості на перший план виступає процес творчої діяльності і тільки як наслідок його – результат праці. Психологи стверджують, що творчість може проявитися в усіх галузях діяльності, що всі без винятку можуть мати творчий потенціал, хоча і в різному ступені (Психологія творчості, 2007).

У визначенні творчості як правило є одне загальне: мова йде перш за все про створення чогось нового, що відрізняється від вже існуючого. Хоча з психологічної точки зору деякі із визначень занадто категоричні (коли мова йде про створення ніколи раніше не існуючого). Але головне в визначенні творчості пов'язано саме з створенням того чи іншого продукту (матеріального чи духовного), котрий характеризується оригінальністю,

необхідністю, чимось суттєво по формі і змісту відрізняється від інших продуктів такого ж призначення.

В психологічному плані є важливим те, що процес творчості переживається, як нове суб'єктивне. Якщо з філософської, соціально-економічної точки зору вважають творчістю тільки те, що пов'язане з створенням ніколи раніше не існуючого нового продукту, то з психологічної сторони важливе саме те, що мова може йти про створення чогось нового для даного суб'єкта. В повсякденній практиці, а особливо в практиці засвоєння дітьми, учнями, молодими робітниками нових понять, рішення задач, які виявляються для них новими, ми часто маємо справу з творчістю, котра відображує процес утворення нових для даного суб'єкта цінностей – у вигляді понять, знань, умінь, виготовлення деталей, виробів і. т. ін. в цьому сенсі ми говоримо про творчість людини, яка проявляється в ігровій, навчальній, трудовій діяльності. Тому важливо, щоб в психологічному визначенні творчості був відображений саме цей момент суб'єктивної значимості: творчість є діяльність, яка сприяє утворенню, відкриттю чого-небудь раніше для даного суб'єкта невідомого. Це необхідно враховувати викладачеві при роботі з учнями.

Ступінь важливості творчої діяльності для особистості – юнак, підліток, молодший школяр – однакові. Кожний раз учень творить-думає, вирішує, перетворює задумане в реальну конструкцію, той чи інший об'єкт.

Більш того, роботами багатьох психологів розкрита єдність творчого процесу дітей і дорослих, доказано, що творчість незалежно від віку має єдину психологічну основу. На перший погляд важко знайти спільне між творчою діяльністю вченого та учня. Хоча за кінцевим результатом ці процеси принципово різні (відкриття ще невідомої людству істини і «відкриття» вже відомого), за своїм психологічним механізмом вони багато в чому схожі. Творча задача залишається такою до тих пір, доки спосіб рішення незнайомий, незалежно від того, хто її вирішує – геній або учень. Але задача являється творчою не сама по собі, а лише по відношенню до можливостей учня, а відповідь робить цю задачу не творчою.

Стадії проходження творчої діяльності учнів закладів професійної освіти аналогічні відповідним моментам в роботі дорослих. Творчий процес проходить однаково як у вченого, який робить відкриття в науці, так і у дитини, зайнятої побудовою нової фігури із мозаїки.

Це так звані «відкриття для себе» – основа майбутньої творчої діяльності людини. В технічній праці учня «відкриття знайомих речей» є неминучим процесом. Але це також творчість. Більше того, цей етап необхідний для формування творчої особистості.

Таким чином, діяльність учнів, коли вони в процесі роботи щось вибирають, доповнюють, вносять «йоту нового» представляється як технічна творчість учнів. Що є дійсним кроком і рухомою силою творчої діяльності учнів? З психологічної точки зору – це прагнення уявлення до втілення.

Будь-яка побудована уява прагне описати повне коло – відтворитися в реальності. Виникаючи відповідно на наші прагнення і спонукання, уявлення має тенденцію відтворюватися в житті. Уявлення, в силу закладених в нього імпульсів, прагне стати творчим, тобто діючим, активним, перетворюючи те, на що направлена його діяльність.

Реальність творчого уявлення дуже складний процес, який залежить від багатьох факторів. Ця діяльність не може бути однаковою у школяра і дорослого, ці фактори в різні етапи життя приймають різний вид.

Уявлення залежить від досвіду, а досвід учня складається і росте поступово, при цьому він відрізняється глибокою своєрідністю порівняно з досвідом дорослого. Ставлення до оточуючого середовища, яке своєю складністю чи простотою, своїми традиціями впливає, стимулює і направляє процес творчості, у учнів зовсім інший. Інтереси учнів і дорослих дуже різні, тому і уявлення працює по-різному.

В дослідженні творчого уявлення дитини, дорослого чоловіка і підлітка, встановлено, що уявлення в своєму розвитку проходить через два періоди, розділені критичною фазою. В перший період уявлення різко піднімається в гору і з віком дитина довго тримається на досягнутому рівні. Інтелект піднімається повільніше через те, що інтелектуальний розвиток починається пізніше і потребує накопичення досвіду. Дитина може уявити собі набагато менше, ніж дорослий. З певного періоду розвиток уявлення йде поруч з інтелектом. Розходження, яке характерно для дитячого віку, зникає. Але так буває не у всіх. У багатьох розвиток уявлення швидко знижується, тобто творче уявлення приходить в занепад, і це випадок, що зустрічається найчастіше. Лише особливо багато наділені люди складають виключення. Про те для всіх інших це лише регрес, тому що творче уявлення не зникає зовсім.

Для підліткового віку характерне поєднання рівня інтелекту та уявлення, в цей період проходить глибоке перетворення уявлення їх із суб'єктивного в об'єктивне. В фізіологічному порядку такої причини – утворення дорослого організму і мозку, а в психологічному – антагонізм між чистою суб'єктивністю уявлення і об'єктивністю інтелектуальних процесів, інакше кажучи, між неврівноваженістю і стійкістю розуму.

Тому дуже важливо саме в підлітковому віці займатися з учнями творчою діяльністю, розвивати індивідуальність школярів, бо в цей час може відбутися спад творчої уяви. Поновити її потім дуже важко.

Також для успішного досягнення мети викладачу закладу професійної освіти треба враховувати психологічні особливості підліткового віку. В цілому для нього характерні емоційні переживання успіхів і невдач в роботі. Учні охоче діляться своїми проблемами з зацікавленим викладачем у своїй роботі. В цьому віці вони ще не можуть достатньо повно проаналізувати свої вчинки і тому схильні переоцінювати свої можливості. Особливо підлітків цікавить робота, в якій можна проявити самостійність, вміння, силу і т. ін. Врахування таких особливостей сприяє правильній організації навчально-виховного процесу і занять у закладах професійної освіти. Вказані обставини також необхідно враховувати при складанні плану занять.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Розроблені нами методичні рекомендації по організації науково-методичних основ розвитку творчих здібностей з учнями закладів професійної освіти та їх педагогічному обґрунтуванні з врахуванням психолого-педагогічних аспектів технічної творчості учнів є необхідною для повноцінної підготовки учнів закладів професійної освіти.

Учень який відчуває потребу в творчості, в красі, неодмінно буде мати позитивні мотиви до художньо-конструкторської діяльності. Запропоноване в дослідженні використання організаційно-методичного забезпечення є ефективним і не вимагає великих додаткових витрат на підготовку учнів до творчої діяльності і розвитку відповідних здібностей.

Виходячи з теоретичної та практичної значущості дослідженої теми і методичних рекомендацій що до організації і проведення занять, було зроблено наступні висновки:

1. Вивчення стану проблем в працях сучасних педагогів, вчителів, керівників гуртків дало можливість обґрунтувати необхідність даного дослідження.

2. При організації навчально-виховного процесу в закладах професійної освіти необхідно враховувати психологічно-фізіологічні, педагогічні особливості учнів для оптимального вибору форм і методів активізації пізнавальної діяльності учнів.

3. Творче, активне застосування учнями знань на практиці – важливий засіб підвищення ефективності навчання, яке сприяє тільки кращому засвоєнню знань, формує творчий підхід до практичної діяльності учнів.

4. Виготовлення художнього виробу є необхідним засобом забезпечення занять закладу професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Мищенко, Л. П. (2007). *Психологія творчості*. Івано-Франківськ. (Mishiha, L. P. (2007). *Psychology of creativity*. Ivano-Frankivsk.)
- Васянович, Г. П. (2021). *Основи психології*. Київ: Педагогічна думка (Vasyanovich, G. P. (2021). *Fundamentals of psychology*. Kyiv: Pedagogical thought.)
- Пономарёв, Я. А. (1976). *Развитие проблем научного творчества в современной психологии*. М.: Наука. (Ponomaryov, Y. A. (1976). *Development of problems of scientific creativity in modern psychology*. M.: Nauka).
- Карпенко, Н. А. (2016). *Психологія творчості*. Львів: ЛьвДУВС. (Karpenko, N. A. (2016). *Psychology of creativity*. Lviv: Lviv.)
- Психологія творчості* (2010). Одеса: Державний заклад ПНПУ ім. К.Д.Ушинського. (*Psychology of creativity*. (2010). Odessa: State Institution PNP. KD Ushinsky.)
- Психологія творчості*. (2007). Київ: МАУП. (*Psychology of creativity*. (2007). Kyiv: MAUP).

РЕЗЮМЕ

Чепок Роман. Развитие творческих способностей, как первоочередная психолого-педагогическая цель в работе преподавателя учреждения профессионального образования.

В статье раскрыты особенности развития творческих способностей, как первоочередной психолого-педагогической цели в работе преподавателя учреждения профессионального образования. Раскрыта сущность и особенности организации научно-методических основ развития творческих способностей с учениками учреждений профессионального образования и их педагогическом обосновании с учетом психолого-педагогических аспектов технического творчества учащихся. Отражено состояние проблем педагогов, учителей, руководителей кружков, которое предоставило возможности обосновать необходимость данного исследования. Представлены стадии прохождения творческой деятельности учащихся. Доказано, что при организации учебно-воспитательного процесса в учреждениях профессионального образования необходимо учитывать психолого-физиологические, педагогические особенности учащихся для оптимального выбора форм и методов активизации познавательной деятельности учащихся.

Ключевые слова: творческие способности, психологические процессы, художественно-конструкторская деятельность, учебно-воспитательный процесс.

SUMMARY

Chepok Roman. Development of creative abilities as a primary psychological and pedagogical goal in the work of a teacher of a vocational education institution.

During the construction and development of a new independent state, it is especially necessary to take care of the future of the young generation. Vocational education institutions must not only give students certain skills, but also prepare them for life in the new economic environment. The ability to creatively solve all production and life problems will come to the fore. In recent years, attitudes towards the formation of students' creative approach to work have changed in vocational education institutions.

The article reveals the peculiarities of the development of creative abilities as a primary psychological and pedagogical goal in the work of a teacher of a vocational education institution. The essence and features of the organization of scientific and methodical bases of development of creative abilities with pupils of establishments of professional education and their pedagogical substantiation taking into account

psychological and pedagogical aspects of technical creativity of pupils are opened. The state of problems of modern teachers, teachers, club leaders is highlighted, which provided an opportunity to justify the need for this study. The stages of students' creative activity are presented. It is proved that during the organization of the educational process in vocational education institutions it is necessary to take into account the psychological and physiological, pedagogical features of students for the optimal choice of forms and methods of activating the cognitive activity of students.

The methodical recommendations developed by us in the course of research on the organization of scientific and methodical bases of development of creative abilities with pupils of establishments of professional education and their pedagogical substantiation taking into account psychological and pedagogical aspects of technical creativity of pupils are necessary for high-grade preparation of pupils of establishments of vocational education.

Key words: *creative abilities, psychological processes, artistic and design activity, educational process.*